

Юлія Солонська,

студентка з курсу

факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти

Наук. керівник: С.Г. Улюкаєв, к.п.н., доцент (БДПУ)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КУЛЬТУРИ І ОСВІТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ

Розглядаючи шляхи і способи якісного підвищення рівня освіти в напій державі, треба усвідомити готовність суспільства визначити критерії рівня загальної та національної культури, основні напрями пошуку соціальної та культурної платформи, відказ від старих стереотипів, створення та поетапний розвиток не лише адаптивного становлення особистості до дійсності, а й розвиток людини як активного суб'єкту та творця свого майбутнього. Тому, проблема єдності освіти і культури набула історичного значення як актуальна проблема людяності, гуманності культури і культурності освіти.

Пошуки моделей змісту освіти, адекватних сучасному типу культури, що відповідають новому етапу розвитку цивілізації, складають одну з актуальних завдань сучасної педагогіки. Розв'язання зазначених завдань вимагає звернення до фундаментальних витоків освіти, розгляду їх як частини культури, культуротворчого процесу.

У педагогічній науці проблемам моделювання змісту вищої освіти були присвячені праці таких вітчизняних дослідників, як А.М. Алексюк, В.П. Андрущенко, С.У. Гончаренко, В.С. Ільїн, М.С. Каган, В.О. Отнєв'юк, О.М. Пехота, В.В. Сластионін, С.О. Сисоєва та зарубіжних: Я.Гайда, Т. Левовицький, А. Гайдзіца та інші. Культурологічна модель змісту освіти досліджувалася такими науковцями, як Н.В. Бордовська, С.І. Гессен, І.А. Зязюн, І.Ф. Ісаєв, І.Я. Лернер, О.П. Рудницька та інші.

Мета статті полягає у рокритті взаємозв'язку понять «культура» та «освіта», що лежить в основі культурологічного підходу в освіті.

Аналіз сучасних тенденцій та проблем розвитку освіти показав, що і вітчизняна, і зарубіжна школа приділяють особливу увагу виховній стороні змісту освіти. Високі вимоги пред'являються не тільки до студентів, але й до їх духовно-морального вигляду, відношенню до кола товаришів, суспільства і навколоїшнього середовища. Концепція культурологічних основ цілісності змісту освіти базується на тотожності систем освіти і культури, відображені у моделі гуманітарної культурно-освітньої системи.

Цілісність змісту освіти розглядається в єдності наступних аспектів: культурологічній сутності змісту освіти, культурологічно – особистісного підходу до проектування змісту освіти. Це дає підстави розглядати категорії «освіта», «людина» і «культура» як підсистеми єдиної гуманітарної культурно-освітньої системи, яка може служити методологічної моделлю розробки культурологічних освітніх підходів, концепцій.

Освіта, загальна філософія, її організація та розвиток на сучасному етапі знаходиться в епіцентрі дискусій, що розгорнулись в українському освітянському інтелектуальному середовищі. Перш за все мова йдеється про «внутрішній світ» та формування «людської духовності», а на їх основі –

«національної свідомості» [2, с.495].

Виняткову роль у формуванні й розвитку внутрішнього світу та духовності в житті людини відіграє художня культура, зокрема мистецтво. Липше в процесі опанування художньої культури – від колискових пісень до найвищих надбань поезії, музики, живопису – особистість може розвинуті творчу уяву, стати інтелектуально та емоційно досконалим. У змісті освіти культура знаходить своє відображення в духовних цінностях, досягненнях філософії, творах мистецтва. Важливим культурним засобом становлення національної свідомості є історичні знання, за допомогою яких молоді люди усвідомлюють свою причетність до свого народу, своєї нації.

Становлення нового ступеня самоорганізації культури людства пов'язане саме з утворенням на культурному тлі специфічної упорядкованої структури – системи освіти, яка покликана забезпечувати організовано-цілеспрямоване споживання культурно нагромадженого досвіду. Тим пороговим станом, під час якого виокремлюється освіта, є такий культурний розвиток, коли культура, будучи визначальною, домінуючою, головуючою у програмуванні існування людини, зважаючи на велике її нагромадження, не може достатньо засвоюватись індивідом у процесі звичайної діяльності впродовж його життєвого становлення. Виділення освіти як частини культури було необхідним. Інакше кажучи, нагромадження культури потребувало на певному історичному етапі прогресу людського суспільства, принципового удосконалення механізму освоєння її змісту. [1, с. 247].

Освіта є процесом розвитку вільних, самоактуалізованих особистостей, тому організація навчального процесу має здійснюватися без примусу і регламентацій, стимулюючи процес індивідуального вибору, з акцентуванням значення у розвитку особистості культури, мистецтва, що сприяє її емоційного і морального розвитку. Отже, завдання освіти – спресувати, стиснути зосереджену в культурі інформацію, відібрати в ній головне, сутнісне, важливе, надати їй вигляду, придатного для швидкої та максимально повної міжлюдської трансляції, узгодити природно обмежені потенції конкретної особи та глобальний масив неперервно зростаючої культури з метою забезпечення, відтворення, підтримки і розвитку соціально-культурної форми життя

Специфіка культури як якісної характеристики духовно-практичного освоєння людиною світу (зовнішнього та власного, внутрішнього) відбувається у тому, що вона (культура) свідчить, в якій мірі людина стала для себе та інших людиною, як вона відчуває та усвідомлює себе такою. За думкою Г. Філіпчука, «Культура – це якісна характеристика розвитку суспільства, процес творчої діяльності людини, спрямованої на пізнання навколоїннього світу і самої людини у цьому світі, на отримання об'єктивної і достовірної інформації про світ, де головну роль грає наука і мистецтво; світоглядні установки; відповідні ціннісні орієнтації людини в світі; регулювання соціальних відносин людей» [1, с. 43].

Зважаючи на те, що культуру розуміють, з одного боку, як сукупність духовних цінностей, а з іншого, – як діяльність, можна зробити висновок, що духовна культура – це те, що надає цілісності, зв'язує в едину систему, упорядковує розрізnenі елементи внутрішнього світу особистості. Вона охоплює як самі цінності, норми людського життя, естетичні, моральні,

релігійні орієнтири, так і діяльність, що пов'язує в єдине ціле творення, поширення та збереження духовних цінностей. У цьому контексті особливе значення має мистецтво. Не викликає сумнівів думка про те, що мистецтво безпосередньо впливає на почуття людини, а через них – на інтелект, отже, опосередковано – на соціальну практику. У такий спосіб мистецтво об'єднує чуттєве і логічне пізнання, активізує почуття, волю, інтелектуальний популк оригінальних рішень у будь-якій сфері професійної діяльності [1, с. 129].

Теоретичне осмислення закономірного характеру взаємозв'язку освіти і культури, їх ізоморфної тотожності дозволяє висунути гіпотезу про перспективність і продуктивність використання культурологічного підходу як концептуальної основи модернізації змісту освіти.

Таким чином, основні узагальнення щодо культурологічного підходу зводяться до наступного: бачення освіти як феномена культури; культурологічний підхід стає найважливішою умовою розвитку освіти і засобом реалізації ідеї її гуманізації; наближення освіти до людини через культуру; визнання підходу вирішальним фактором розвитку професійно-особистісних якостей [3, с.182].

Всебічне вивчення органічних зв'язків освіти з культурою є предметом спеціальних досліджень. Зазначимо, що діалектика взаємозалежності освіти і культури може бути розкрита за умови врахування таких аспектів: їхні взаємозв'язки визначаються, з одного боку, історичними перетвореннями культури як цілісного поняття, в складі якої існує її еволюціонне освіта, а з іншого (з огляду на відносну її самостійність), змінами освітньої сфери. Динаміка цих відношень, що визначає типологію і періодизацію розвитку освіти на тому чи іншому етапі розвитку культури, може бути предметом подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філіпчук Г. Г. Культурологічна основа сучасної освіти / Г. Г. Філіпчук // Педагогічна і психологічна науки в Україні (до 15-річчя АПН України) / ред. колегія Сухомлинська О. В., Бех І. Д., Луговий В. І. – К.: Педагогічна думка, 2007. – Т.2. Дидактика, методика, інформаційні технології. – 367 с.
2. Філософія освіти: хрестоматія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / уклад.: В.О. Огнєв'юк, О.М. Кузьменко. – К.: Київ. ун-т ім.. Б. Грінченка, 2014. – 508 с.
3. Флиер А. Категории культурологии / А.Флиер // Культурология. ХХ век. Словарь – СПб.: Университетская книга, 1997. – С. 182–183.